

Gaelscoil Sáirséal

Polasaí Frithbhulaíochta

1. I gcomhréir le riachtanais an Acht Oideachais (Leas) 2000 agus na dtreoirínte faoi chód iompair a d'eisigh an Bord Náisiúnta um Leas Oideachais tá an beartas frithbhulaíochta seo a leanas glactha ag Bord Bainistíochta Gaelscoil Sáirséal mar chuid de chód iompair iomlán na scoile. Géilleann an beartas go huile agus go hiomlán do riachtanais Ghnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus lar-bhunscoile a foilsíodh i Meán Fómhair 2013.
2. Aithníonn an Bord Bainistíochta a thromchúisí atá iompar bulaíochta agus a dhiúltaí a d'fhéadfadh a thionchar a bheith ar dhaltaí, agus geallann an scoil dá réir cloí leis na príomhphrionsabail dea-chleachtas seo a leanas agus iompar bulaíochta á chosc agus á chomhrac.
 - Cultúr dearfach a bheith i réim sa scoil:
 - ina nglactar go fonnmhar le difríocht agus le héagsúlacht agus ina léirítear meas ar chuimsitheacht;
 - ina spreagtar daltaí chun iompar bulaíochta a nochtadh agus a plé i dtimpeallacht neamhbhagrach; agus
 - ina gcuirtear caidreamh bunaithe ar mheas chun cinn ar fud phobal na scoile;
 - Ceannaireacht éifeachtach;
 - Cur chuige scoile uile;
 - Tuiscint i bpáirt faoin rud is bulaíocht ann agus faoin tionchar is féidir a bheith aige
 - Feidhmiú straitéisí oideachais agus coiscthe (lena n-áirítear bearta chun feasacht a mhúscailt)
 - a chothaíonn ionbhá, meas agus athléimneacht sna daltaí; agus
 - ina dtéitear i ngleic go sainráite le cibearbhulaíocht agus le bulaíocht bunaithe ar aitheantas, lena n-áirítear bulaíocht homafóbach agus trasfóbach;
 - Maoirseacht agus monatóireacht éifeachtach ar dhaltaí;
 - Tacaíochtaí don fhoireann;
 - Teagmhais bhulaíochta a thaifeadadh agus a imscrúdú ar shlí chomhsheasmhach agus obair leantach a dhéanamh ina dtaobh (lena n-áirítear straitéisí aitheanta idirghabhála a úsáid); agus
 - Meastóireacht leanúnach ar a éifeachtaí atá an beartas frithbhulaíochta.
3. I gcomhréir le *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus lar-bhunscoile* seo é an sainmhíniú ar bhulaíocht: **An rud a thuigtear le bulaíocht ná iompar diúltach neamhiarrtha, bíodh sé i bhfoirm iompar briathartha, síceolaíoch nó fisiciúil, a dhéanann duine aonair nó grúpa in aghaidh duine nó daoine eile, agus a dhéantar arís agus arís eile.**

Áirítear na cineálacha iompair bhulaíochta seo a leanas ar an sainmhíniú ar bhulaíocht:

- duine a fhágáil as an áireamh d'aon ghnó, gabháil do chúlchaint mhaílseach agus do chineálacha eile caidrimh bhulaíochta idir dhaoine;
- cibearbhulaíocht; agus
- bulaíocht bunaithe ar aitheantas, ar nós bulaíocht homafóbach, bulaíocht chiníoch, bulaíocht bunaithe ar bhallraíocht den Lucht Siúil agus bulaíocht ar

dhuine faoi mhíchumas nó ar dhuine a bhfuil riachtanais speisialta oideachais aici/aige.

Ní chuimsíonn an sainmhíniú seo ar bhulaíocht teagmhais aonraithe nó teagmhais aon uaire d'iompar diúltach d'aon turas, lena n-áirítear téacsteachtairacht mhaslach nó goilliúnach aon uaire nó teachtaireachtaí príobháideacha eile agus ba cheart déileáil leo, mar is cuí, de réir chód iompair na scoile.

Ach, i bhfianaise an bheartais seo, féachfar ar theachtairacht, íomhá nó ráiteas poiblí goilliúnach aon uaire ar shuíomh Gréasáin líonra poiblí nó ar fhóram poiblí eile ar féidir an teachtaireacht, an íomhá nó an ráiteas sin a fheiceáil air agus/nó a bheith athráite ag daoine eile mar iompar bulaíochta.

Iompar diúltach nach n-áirítear sa sainmhíniú seo ar bhulaíocht, déileálfar leis de réir chód iompair na scoile.

Gheofar eolas breise ar na cineálacha éagsúla bulaíochta in Aguisín 2 den bheartas seo.

4. Seo a leanas an múinteoir / na múinteoirí ábhartha a dhéanfaidh bulaíocht a imscrúdú agus a dhéileálfadh léi:
 - Príomhoide
 - Príomhoide Tánaisteach
 - Na múinteoirí ranga
5. Seo a leanas na straitéisí oideachais agus coiscithe (lena n-áirítear straitéisí a bheidh dírithe go sonrath ar an gcibearbhulaíocht agus ar bhulaíocht bunaithe ar aitheantas, go háirithe bulaíocht homafóbach agus trasfóbach) a bheidh in úsáid sa scoil:

Cur chuige na scoile ina hiomláine

- Cur chuige na scoile ina hiomláine chun meas ar gach ball de phobal na scoile a chothú.
- Luach na héagsúlachta a chur chun cinn chun aghaidh a thabhairt ar dhearcaí claonta agus chun aird a tharraingt ar a dho-ghlactha is atá iompraíocht bhulaíochta.
- Féinmheas a chothú agus a fheabhsú i measc na ndaltaí uile trí ghníomhaíochta curaclaim agus seach-churaclaim araon. Tabharfar deiseanna do dhaltáí féinmheas dearfach a fhorbairt trí idirghníomhaíochtaí foirmiúla agus neamhfhoirmiúla.
- Forbairt ghairme don fhoireann go léir i dtaca leis an mbulaíocht d'fhonn a chinntiú go mbeidh tuiscint ag an bhfoireann ar fad ar cad is bulaíocht ann, ar an gcaoi a théann sí i bhfeidhm ar shaol na ndaltaí agus ar an ngá a bhíonn an freagairt di agus i a chosc.
- Athbhreithniú bliantúil ar gánna CPD na múinteoirí, le heolas a bhailiú faoil na scileanna agus an taithí atá ag múinteoirí na scoile.
- Forbairt ghairme le fócas faoi leith ar oiliúint a chur ar na múinteoirí ábhartha.
- Feachtas feasachta agus oiliúna don scoile ina hiomláine i dtaca le gach gné den bhulaíocht, lena n-áirítear, tuismitheoirí / caomhnóirí agus pobal níos leithne na scoile.

- Maoirseacht agus monatóireacht ar sheomraí ranga, ar dhorchlaí, ar thalamh na scoile, ar thurasanna scoile agus ar ghníomhaíochtaí seach-churaclaim. Tabharfar ar bhaill foirne nach mbíonn ag teagasc agus ar bhaill eile a bheith san airdeall agus eachtraí a chur in iúl do na múinteoirí ábhartha. Beidh maoirseacht i gceist leis i dtaca leis an úsáid a bhaineann daltaí as teicneolaíocht cumarsáide sa scoil.
- Rannpháirtíocht chomhairle na ndaltaí i dtimpeallacht shábháilte scoile a chruthú
- Forbairt agus cur chun cinn Cód Frithbhulaíochta don scoil le cur i ndialanna na ndaltaí agus le cur ar taispeáint i seomraí ranga agus in áiteanna poiblí sa scoil.
- Pléitear beartas frithbhulaíochta na scoile le daltaí agus tugtar cóip de do gach tuismitheoir / caomhnóir mar chuid de Chód lompraíochta na Scoile (gach bliain)
- Bearta rialta (m.sh gach bliain) feasachta a chur i bhfeidhm ar fud na scoile - Seachtain na gCairdeas le linn mí Feabhra gach bliain.
- Ceiliúradh ar Lá Idirnáisiúnta Sábháilteacht Idirlíne le linn Seachtain na gCairdeas gach bliain agus cuirtear béim ar dhea-chleachtais úsáid na hidirlíne.
- Tugtar cuireadh d'aoichainteoirí le saineolas ar leith ar an mbulaíocht (ar nós Prof Maureen Griffin) teacht chun na scoile chun labhairt le daltaí, tuismitheoirí agus múinteoirí na scoile.
- Cultúr insinte a spreagadh, agus béim faoi leith ar thábhacht na bhfinnéithe. Ar an gcaoi sin beidh muinín ag daltaí as a bheith ag insint. Tá gné seo na muiníne ríthábhachtach. Ba chóir a chur in iúl go soiléir do gach dalta agus iad ag tuairisciú eachtraí bulaíochta nach ag insint ná ag sceitheadh atá siad ach ag gníomhú go freagrach.
- Deimhin a dhéanamh de go mbeidh a fhios ag daltaí cé dó ba chóir dóibh a insint agus conas é a dhéanamh m.sh: o dul caol díreach chuig múinteoir ag am oiriúnach mar shampla tar éis ranga o nóta a thabhairt isteach leis an obair bhaile o glao gutháin a chur ar an scoil nó ar mhúinteoir sa scoil a bhfuiltear muiníneach as/aisti o bosca frithbhulaíochta nó cráiteacha o tabhairt ar thuismitheoirí / chaomhnóirí nó ar chara insint o Ceitneoir rúnda a thabhairt do gach dalta uair sa téarma
- Deimhin a dhéanamh de go dtuigeann finnéithe an tábhacht a bhaineann lena bhfeiceann siad nó lena bhfuil ar eolas acu faoin mbulaíocht atá ar bun a insint.
- Prótacail shoiléire a shonrú chun tuismitheoir / caomhnóir a spreagadh dul chun na scoile más dóigh leo go bhfuil bulaíocht á dhéanamh ar a leanbh. Ba chóir an prótacal a chur le chéile i gcomhar le tuismitheoirí.
- Beartas um Úsáid Inghlactha a cutha le chéile agus curtha ar fáil lena n-áirítear na rialacha a bhaineann le húsáid na teicneolaíochta sa scoile.
- Polasaí le haghaidh Gutháin Phóca curtha i bhfeidhm agus ar fáil sa scoil.

Curaclaim a chur i ngníomh

- An curaclam OSPS a chur i bhfeidhm ina iomlán mar aon leis an gclár OCG agus Bí Sábháilte.
- In Oideachas Sóisialta Pearsanta agus Sláinte cuirtear béim ar idirspeléachas idir daoine i bpobail pé acu ag an leibéal áitiúil, náisiúnta nó

idirnáisiúnta iad. Déantar cultúir éagsúla a cheiliúradh mar shampla Lá na hAifrice nó an Athbhliain Síneach

- Baintear úsáid as litríocht an Bhéarla mar spreagadh ar díospóireachtaí ar an gcairdeas agus bulaíocht
 - Sa Stair agus sa Tíreolaíocht déanta tagairtí do chóilíniú agus do dhúshaothrú chun gnéithe diúltacha cumhachta a léiriú.
 - Sa Chreideamh déantar ceiliúradh ar an duine aonair agus agus pléitear cé chomh speisialta is atá gach duine againn.
 - Spreagtar comhoibriú agus grúpthionscnamh trí chluichí foirne, clubanna agus cumainn scoile chomh maith le hábhair phraiticiúla.
 - Soláthraítear deiseanna sármhaithe le linn imeachtaí spóirt chun ionsaitheacht a threorú agus chun foghlaim conas smacht a choimeád uirthi.
 - Forbairt Ghairme Leanúnach don fhoireann agus na cláir sin á sheachadadh.
 - Ceachtanna ar an mbulaíocht bunaithe ar fhianaise a sheachadhadh ar fud na scoile, m.sh Cool School Lessons, UP2US, Bí Sabháilte, Walk Tall, On My Own Two Feet.
 - Ceachtanna a sheachadadh ar Fhorrántacht Chaidreamhach (Cool School Programme: A Friend in Deed), ar an gCíbearbhulaíocht (UP2US, Be Safe-Be Webwise, think Before you click, Let's Fight it Together, Webwise Primary teachers' resources), ar an mBulaíocht Hómafóbach agus Thrasfóbach (Growing up LGBT, Stand Up Programme, The Trust Pack) ar an Éagsúlacht agus an Idirchultúrachas.
 - Cláir OSPS an Gharda Síochána a sheachadadh ar leibhéal bunscoile
6. Seo a leanas straitéisí na scoile chun iompar bulaíochta a imscrúdú, chun obair leantach a dhéanamh ina dtaobh agus chun iompar bulaíochta a thaifeadadh mar aon leis na straitéisí idirghabhála bunaithe a úsáidfídh an scoil chun déileáil le cásanna d'iompar bulaíochta (Féach Roinn 6.8 de na Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile):
- (i) Is é an phríomhaidhm a bheidh ag an mhúinteoir ábhartha agus bulaíocht á imscrúdú aici/aige aghaidh a thabhairt ar aon cheist is gá a réiteach agus an gaol idir na páirtithe i dtrácht a chur ar ais mar a bhí sé an oiread is indéanta sin (seachas milleán a chur);
 - (ii) (i) Agus imscrúdú ar bhulaíocht á dhéanamh, nó nuair a bhítear ag déileáil le bulaíocht, feidhmeoidh an mhúinteoir a breithiúnas gairmiúil chun a chinneadh cibé an ndearnadh bulaíocht agus conas ab fhearr déileáil leis an bhfadhb;
 - (iii) Ní mór don mhúinteoir ábhartha gach tuairisc, lena n-áirítear tuairiscí gan ainm, a imscrúdú agus déileáil leo. Ar an tslí sin beidh níos mó muiníne ag daltaí gur fiú bulaíocht a thuairisciú. Tá sé ríthábhachtach an mhúinín sin a chothú i measc na ndaltaí. Ba cheart é a rá go soiléir leis na daltaí nach ag tabhairt leideanna atá siad nuair a thuairiscíonn siad teagmhais bhulaíochta ach á n-iompar féin ar shlí fhreagrach;
 - (iv) Ní mór an fhoireann neamhtheagaisc – rúnaithe, cúntóirí riachtanas speisialta, coimhdírí iompar scoile, airígh, glantóirí – a spreagadh chun aon teagmhas d'iompar bulaíochta a fheiceann siad, nó a luaitear leo, a thuairisciú don mhúinteoir ábhartha;

- (v) Ní mór do thuismitheoirí agus do dhaltaí comhoibriú le haon imscrúdú agus cabhrú leis an scoil aon cheist bhulaíochta a réiteach agus an caidreamh a bhíodh idir na páirtithe atá bainteach leis an mbulaíocht a chur ar ais mar a bhí sé, a mhéad is indéanta sin.
- (vi) Tá sé ríthábhachtach go mbeadh tuiscint ar gach duine atá bainteach leis (lena n-áirítear gach grúpa daltaí agus thuismitheoirí) ar an gcur chuige thús ón gcéad lá;
- (vii) Ba cheart cur chuige réidh, fadhbréitigh, neamhmhothúchánach a bheith ag múinteoirí agus iad ag déileáil le líomhaintí d'iompar bulaíochta a thuairiscíonn daltaí, baill foirne nó thuismitheoirí dóibh;
- (viii) Is fearr de ghnáth teagmhais a imscrúdú lasmuigh den seomra ranga chun príobháideacht gach duine atá bainteach leis a chosaint.
- (ix) Ba cheart gach agallamh a dhéanamh go hógair ag féachaint do chearta gach dalta i dtrácht. D'fhéadfadh daltaí nach bhfuil baint dhíreach acu leis an mbulaíocht eolas úsáideach a sholáthar in agallamh mar sin;
- (x) Agus anailís á déanamh ar theagmhais d'iompar bulaíochta, ba cheart don mhúinteoir ábhartha freagraí a lorg ar na ceisteanna céard, cá háit, cathain, cén duine nó cé na daoine, agus cad chuige? Ba cheart na ceisteanna sin a chur go ciúin síochánta, chun sampla a thabhairt den tslí le déileáil le coimhlint go héifeachtach neamhionsaitheach.
- (xi) Má bhíonn grúpa i gceist, ba cheart agallamh a chur ar gach duine den ghrúpa ina nduine agus ina nduine. Ba cheart labhairt leis an ngrúpa ar fad ina dhiaidh sin. Ag an gcruinniú grúpa, ba cheart a iarraidh ar gach ball cuntas a thabhairt ar an méid a chonaic sé/sí le bheith cinnte go gcloiseann an grúpa ar fad cuntais a chéile. Ba cheart tacú le gach ball sa ghrúpa i bhfianaise na mbrúnna a d'fhéadfadh baill eile sa ghrúpa a chur orthu tar éis an agallaimh leis an múinteoir; D'fhéadfadh sé a bheith oiriúnach nó cabhrach iarraidh ar na daoine a bhí bainteach leis an teagmhas a gcuntas ar an teagmhas a scríobh síos;
- (xii) I gcásanna ina gcinneann an múinteoir ábhartha go ndearnadh bulaíocht, ba cheart teagmháil a dhéanamh, a luaithe is féidir, le thuismitheoirí na bpáirtithe i dtrácht chun iad a chur ar an eolas faoin scéal agus na bearta a dhéanfar a mhíniú doibh (le tagairt do bheartas na scoile). Ba cheart go dtabharfadh an scoil deis phlé do na thuismitheoirí ar shlite ina bhféadfaí bearta na scoile agus an tacaíocht do na daltaí a athneartú nó a mhéadú;
- (xiii) I gcás ina gcinneann an múinteoir ábhartha go raibh dalta ag gabháil d'iompar bulaíochta, ba cheart é a chur ar a súile nó ar a shúile dí nó dó go soiléir gur sháraigh sí nó sé beartas frithbhulaíochta na scoile agus ba cheart iarrachtaí a dhéanamh chun go bhféachfadh sí nó sé an scéal ó thaobh an dalta a bhfuil an bhulaíocht á déanamh air nó uirthi nó air;
- (xiv) Ní mór é a bheith soiléir don uile dhuine atá bainteach leis (gach grúpa daltaí agus thuismitheoirí) in aon chás ina mbíonn gá le smachtú, gur ceist phríobháideach é idir an dalta atá á smachtú, a thuismitheoirí nó a thuismitheoirí agus an scoil;
- (xv) Ba cheart cruinnithe breise leis na páirtithe i dtrácht a shocrú chun iarracht a dhéanamh iad a thabhairt le chéile níos faide anonn má bhíonn an dalta a ndearnadh an bhulaíocht uirthi nó air sásta leis sin. Féadann tairbhe theiripeach a bheith ag gabháil le cruinnithe mar sin;

(xvi) I gcásanna ina measann an múinteoir ábhartha nár caitheadh go leordhóthanach leis an iompar bulaíochta laistigh de 20 lá scoil tar éis di/dó a chinneadh gur tharla iompar bulaíochta, ní mór don mhúinteoir ábhartha é sin a thaifead sa teimpléad taifeadta a chuirtear ar fáil in

Aguisín 2

(xvii) Agus cinneadh á dhéanamh cibé ar déileáladh go cuí agus go leordhóthanach le cás bulaíochta, ní mór don mhúinteoir ábhartha, mar chuid dá breithiúnas nó dá bhreithiúnas gairmiúil, na tosca seo a leanas a chur san áireamh:

- o Cibé ar scoireadh den iompar bulaíochta ó shin;
- o Cibé ar réitíodh, a mhéad ab fhéidir, aon cheist a bhí le réiteach idir na páirtithe;
- o Cibé an bhfuil an caidreamh idir na páirtithe curtha ar ais mar a bhí sé, a mhéad is indéanta;
- o Aon aiseolas a fuarthas ó na páirtithe i dtrácht, óna dtuismitheoirí nó ó Phríomhoide nó Leas-Phríomhoide na scoile.

(xviii) I gcás nach bhfuil tuismitheoir sásta gur dhéileáil an scoil le cás bulaíochta i gcomhréir leis na gnásanna seo, ní mór gnásanna na scoile maidir le gearán a dhéanamh a chur in iúl don tuismitheoir;

(xix) I gcás ina mbaineann an tuismitheoir úsáid as gnásanna na scoile maidir le gearán a dhéanamh agus nach bhfuil sí/sé sásta fós, ní mór don scoil a insint don tuismitheoir go bhfuil sé de cheart aici/aige gearán a dhéanamh le hOmbudsman na Leanaí.

7. Seo a leanas clár tacaíochta na scoile do dhaltaí a ndearnadh bulaíocht orthu:

- Cuirfear gach tacaíocht agus deis in-scoile ar fáil do dhaltaí a fhulaingíonn an bhulaíocht chun páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí a leagtar amach chun a bhféinmhuinín a mhéadú, cairdeas agus scileanna sóisialta a fhorbairt agus seasmhacht a láidriú, e.g.
 - o Córas tréadchúraim
 - o Córas meantóireachta Piara / Páirtíochta - Córas Teagascóra/Ceann Bliana
 - o Foireann na Meithle Cúraim/Meithle Tacaíochta do Dhaltaí
 - o Obair i ngrúpaí, cuir i gcás am ciorcail
- Má bhíonn comhairleoireacht nó tacaí breise de dhíth ar dhaltáí, déanfaidh an scoil a dícheall dul i gcomhairle leis na gníomhaireachtaí cuí chun é sin a eagrú. D'fhéadfadh sé gur don daltaí a fhulaingíonn an bhulaíocht nó a bhíonn i mbun na hiompraíochta bulaíochta é sin.
- Ba chóir do dhaltaí a thuiscint nach mbíonn aon fhinnéithe gan locht ann agus gur chóir gach iompraíocht bhulaíochta a chur in iúl do mhúinteoir.

8. Maoirseacht agus Monatóireacht Éifeachtach ar Dhaltaí

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go bhfuil beartais agus cleachtais chuí mhaoirseachta agus monatóireachta i bhfeidhm chun iompar bulaíochta a chosc agus chun déileáil leis agus chun idirghabháil luath a éascú más féidir.

9. An Ciapadh a Chosc

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go ndéanfaidh an scoil, de réir a oibleagáidí faoin reachtaíocht chomhionannais, gach beart is indéanta go praiticiúil chun daltaí agus baill foirne a chosaint ar chiapadh gnéasach agus

ar chiapadh ar aon cheann de na naoi bhforas, mar atá inscne lena n-áirítear trasinscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, treoshuíomh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den Lucht Siúil.

10. Ghlac an Bord Bainistíochta an beartas seo sa bhliain 2014

11. Tá an beartas seo ar fáil do phearsanra na scoile, foilsíodh é ar shuíomh Gréasáin na scoile agus do Choiste na dTuismitheoirí. Cuirfear cóip den bheartas seo ar fáil don Roinn agus do phátrún na scoile má iarrtar é.

12. Athbhreithneoidh an Bord Bainistíochta an beartas agus a fheidhmiú uair amháin i ngach scoilbhliain. Cuirfear fógra scríofa gur athbhreithníodh beartas frithbhulaíochta na scoile ar fáil do phearsanra na scoile, foilseofar é ar shuíomh Gréasáin na scoile agus do Choiste na dTuismitheoirí. Cuirfear taifead den athbhreithniú agus a thoradh a chur ar fáil don phátrún agus don Roinn, leis, má iarrtar é.

An tAthair Mícheál de Bhál (Cathaoirleach an Bhoird Bainistíochta
Síniú: _____

Bríd Ní Gháirbhith (Príomhoide)

Síniú: _____

Dáta an chéad athbhreithnithe eile: **Téarma 1 2023/2024**

Aguisín 1: Leideanna praiticiúla ar conas cultúr dearfach scoile a chothú

Seo a leanas roinnt leideanna praiticiúla a d'fhéadfadh cabhrú le scoileanna cultúr dearfach scoile a chothú agus iompar bulaíochta a chosc agus dul i ngleic leis. 1

1. Tabhair dea-shampla d'iompar ina léirítear meas do gach ball de phobal na scoile i ngach caidreamh a bhíonn agat leo. Múin do na daltaí go sainráite an rud is teanga a léiríonn meas agus iompar a léiríonn meas ann, an tslí ina gcuirtear in iúl é, an tionchar a bhíonn aige sa seomra ranga agus ar fud na scoile.
2. Cuir teachtaireachtaí láidre measa ar taispeáint sa seomra ranga, in áiteanna tionóla agus ar fud na scoile. Bíodh na daltaí bainteach le dréachtú na dteachtaireachtaí. Beir orthu agus iad á n-iompar féin i gceart - tabhair aird ar an gcineál iompair atá uait agus mol é nuair a fheiceann tú é.
3. Téigh i ngleic ar shlí chomhsheasmhach le haon teanga idirdhealaitheach agus maslach a úsáidtear sa scoil – áirítear air sin teanga homafóbach agus ciníoch agus teanga a dhéanann beag is fiú de dhaltaí atá faoi mhíchumas nó a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. Tabhair aiseolas cuiditheach do dhaltaí nuair nach mbíonn iompar agus teanga a léiríonn meas le sonrú uathu.
4. Bíodh córas spreagthaí agus luachanna saothair ann chun iompar inmhianaithe a chur chun cinn mar aon le géilliúlacht do rialacha agus do ghnásanna na scoile. Múin go sainráite do na daltaí conas meáin shóisialta a úsáid ar shlí fhreagrach. Tabhair spreagadh do na daltaí chun géilleadh do rialacha na scoile maidir le húsáid fón póca agus an Idirlín. (Féach ar na polasaithe fóin póca agus úsáid inghlactha) Déan obair leantach le daltaí nach dtugann aird ar na rialacha.
5. Tabhair ról gníomhach do thuismitheoirí agus/nó do Chumann na dTuismitheoirí i bhfeachtais chun feasacht mar gheall ar mheáin shóisialta a mhúscailt. Leag béim ar an gceart atá ag gach duine i bpobal na scoile ar a bheith slán sábháilte sa scoil. Múin rialacha na scoile go sainráite sa seomra ranga agus in áiteanna tionóla i dteanga a thuigfidh na daltaí, agus cuir béim ar na rialacha sin.
6. Féadann gach ball foirne a bheith san airdeall chun aon iompar bulaíochta a thabhairt faoi deara. Cinntigh go bhfuil dóthain maoirseachta sa chlós. Féadann foireann na scoile comhairle a fháil ó na daltaí faoi na háiteanna is mó ina dtarlaíonn bulaíocht agus faoi na hamanna ag a dtarlaíonn sé.
7. Is gnách do na háiteanna is mó ina dtarlaíonn bulaíocht a bheith sa chlós agus lasmuigh den scoil, i seomraí gléasta, i ndorchlaí agus in áiteanna eile inar beag maoirseacht a dhéantar. Is gnách bulaíocht a bheith coitianta nuair nach mbíonn maoirseacht struchtúrtha ann, mar shampla nuair a bhíonn daltaí sa chlós nó ag athrú seomraí ranga.
8. Tacaigh le bunú comhairlí scoile agus lena gcuid oibre.

Aguisín 2: Teimpléad chun iompar bhulaíochta a thaifeadadh

1. Ainm an dalta a bhfuil bulaíocht á déanamh air/uirthi agus a rang-ghrúpa

Ainm _____ Rang _____

2. Ainm(neacha) agus rang(anna) an dalta/na ndaltaí atá ag gabháil d'iompar bulaíochta

3. An t-iompar is ábhar buartha/imní dó / di

An dalta i dtrácht	
Dalta eile	
Tuismitheoir	
Múinteoir	
Eile	

4. An áit ar tharla an teagmhas/na teagmhais (ticeáil an bosca/na boscaí ceart(a))*

Clós	
Seomra Ranga	
Dorchla / Pasáiste	
Leithris	
Eile	

5. Ainm an té/na ndaoine a thuairiscigh an t-údar imní bulaíochta

6. Cineál an iompair bhulaíochta (ticeáil an bosca/na boscaí ceart(a))*

Ionsaitheacht Fhisiciúil		Dochar do mhaoín	
Aonrú / eisiamh		Ainmneacha maslacha a thabhairt ar dhaoine	
Cibearbhulaíocht		Imeaglú	
Cúlchaint mhailíseach		Eile (tabhair do thuairim)	

7. I gcás iompair a bhféachtar air mar bhulaíocht bunaithe ar aitheantas, tabhair an chatagóir lena mbaineann:

Hómafóbach	
Míchumas / bainteach le riachtanas speisialta oideachais	
Ciníoch	
Ballraíocht den Lucht Siúil	
Eile (Sonraigh)	

--	--

8. Cur síos gairid ar an iompar bulaíochta agus ar a thionchar

9. Sonraí na mbeart a rinneadh

Sínithe _____ (Múinteoir Ábhartha)

Dáta _____

An Dáta a cuireadh é ar aghaidh chuig an bPríomhoide/Leas-Phríomhoide

* Nóta: Catagóirí molta is ea na catagóirí i dtáblaí 3, 4 & 6 agus féadfaidh scoileanna iad a leasú nó catagóirí eile a chur leo

Aguisín 3: Saghasanna Bulaíochta

Seo a leanas cuid de na cineálacha iompair bhulaíochta a d'fhéadfadh a bheith ann idir dhaltaí:

Ionsaitheacht fhisiciúil

Áirítear air sin duine a bhrú, a shá, a bhualadh, a chiceáil, a phriocadh nó cor coise a chur ann. Bheadh trom-ionsaí fhisiciúil ar áireamh anseo. Is minic a théann daltaí i mbun 'troideanna bréige', ach féadtar úsáid a bhaint astu chun ciapadh fhisiciúil a dhéanamh faoi cheilt, sin nó duine a ghortú.

Imeaglú

Cineál ar leith iompar bulaíochta is ea imeaglú: d'fhéadfadh sé a bheith bunaithe ar chomharthaíocht choirp ionsaitheach ina mbaintear úsáid as an nguth mar arm troda. D'fhéadfadh aghaidh a léiríonn ionsaitheacht agus/nó míghnaoi a bheith ina chúis mhór inní.

Aonrú/eisiamh agus caidreamh bulaíochta eile

Tarlaíonn bulaíocht den chineál seo nuair a dhéanann cuid den rang nó an rang ar fad duine a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhair air/uirthi d'aon ghnó. Is gnách iompar mar seo a bheith tionscanta ag duine atá ag gabháil d'iompar bulaíochta agus féadann sé a bheith deacair a bhrath. D'fhéadfadh ráitis mhaslacha a bheith á scríobh mar gheall ar an dalta seo in áiteanna poiblí, nó nótaí faoin dalta nó líníochtaí den dalta a bheith á scaipeadh nó í/é a bheith á maslú/mhaslú de chogair ach é a bheith sách ard le go gcloisfí é. Meastar go mbíonn caidreamh bulaíochta ann nuair a dhiúltaítear go leanúnach d'iarrachtaí duine caidreamh a bheith aige/aici le piaraí agus gaol a chothú leo, nó nuair a bhaintear an bonn de na hiarrachtaí sin. Bíonn rialú i gceist i gceann de na cineálacha is coitianta: "Déan seo, siúd nó eile, nó ní bheidh mé cairdiúil leat níos mó" (ráite nó intuigthe); grúpa a bhailíonn le chéile in aghaidh duine amháin (cailín nó buachaill); geáitsíocht neamhbhriathartha, cúlchaint mhailíseach; scéalta a bheith á scaipeadh mar gheall ar dhuine nó cluas bhodhar a bheith á tabhairt ar dhuine.

Cibearbhulaíocht

Tá an cineál seo bulaíochta ag éirí níos coitianta agus ag athrú an t-am ar fad. Is bulaíocht é seo a chuirtear i gcrích trí theicneolaíochtaí eolais agus cumarsáide ar nós téacsteachtairachtaí, suíomhanna líonra sóisialta, r-phost, cur teachtaireachtaí meandracha, feidhmchláir, suíomhanna cluichíochta, seomraí comhrá agus teicneolaíochtaí eile ar líne. An cineál bulaíochta ar líne is coitianta ná teachtaireachtaí míchuí nó goilliúnacha a dhíriú ar dhuine. De bhrí go n-úsáideann an chibearbhulaíocht modhanna teicneolaíochta chun an t-iompar bulaíochta a choimeád ag imeacht agus nach gá teagmháil duine le duine, féadfaidh an chibearbhulaíocht tarlú uair ar bith (lá nó oíche). Is iomaí cineál bulaíochta is féidir a éascú tríd an gcibearbhulaíocht. Mar shampla, d'fhéadfaí téacsteachtairachtaí homafóbacha a sheoladh chuig duine nó pictiúir a phostáil mar aon le ráitis dhiúltacha mar gheall ar ghnéasacht duine, cuma duine srl.

Ainmneacha maslacha a thabhairt ar dhuine

Duine ar bith a thugann ainm maslach, goillúnach nó náiritheach ar dhuine eile, ba cheart féachaint air sin mar iompar bulaíochta. Is minic a ndéantar tagairt do chuma fhisiciúil duine, m.sh. méid nó éadaí an duine sin, sna hainmneacha seo. D'fhéadfaí aird dhiúltach a dhíriú ar thuin chainte nó ar ghuth so-aitheanta. Is minic cumas acadúil a bheith ina chúis le hainmneacha maslacha: i gcás daoine a mheastar a bheith níos cliste ná mar is gnách agus i gcás daoine a mheastar a bheith níos laige ná mar is gnách.

Dochar do mhaoin

Is féidir bulaíocht a dhíriú ar mhaoin phearsanta. I gceist ansin bheadh damáiste d'éadaí, d'fhón póca nó do ghléasanna eile, do leabhair scoile agus d'ábhar foghlama eile nó cur isteach ar thaisceadán nó ar rothar an dalta. D'fhéadfaí a bhfuil sa mhála scoile a chaitheamh amach ar an urlár. D'fhéadfaí rudaí pearsanta a bhriseadh, a loit, a ghoid nó a chur i bhfolach.

Sracadh

D'fhéadfaí airgead a éileamh, faoi bhagairt uaireanta (bagairtí a chomhlíontar uaireanta mura gcuireann an dalta i dtrácht an t-airgead ar fáil nuair a iarrtar é). D'fhéadfaí iallach a chur ar dhalta maoin a ghoid ar son duine eile atá ag gabháil d'iompar bulaíochta.

Torthaí Bulaíochta

Fásann mothúcháin easpa iontaoibhe agus dian-imní i ndaltaí a bhíonn faoi leatrom agus mar thoradh éiríonn siad soghonta. Déantar dochar dá bhféinmhuinín agus lagaíonn a bhféinmheas. Cé nach bpléann siad a bhfuil ag titim amach dóibh, uaireanta, feictear a bhfulaingt in athruithe aoibhe agus iompair. Ní foláir mar sin bheith aireach faoi athruithe in iompar mar bíonn gá le hidirghabháil.

Leideanna ar Iompar Bulaíochta – Tuartha agus Comharthaí

Tugann na tuartha agus na comharthaí a leanas le fios go bhfuil cos ar bholg á imirt ar dhalta:-

- Mífhonn freastal ar scoil, diúltú freastal, dul ar seachrán
- Ísliú ar chaighdeán oibre ar scoil, laghdú díograise agus aire agus laghdú suime ar scoil
- Patrún de bhreiteachtaí fisiciúla (m. sh. tinnis cinn nó goile)
- Athruithe gan míniú in aoibh nó iompar
- Comharthaí infheicthe imní nó crá – staidearach, cúlú, tromluí, deacracht codladh, caoineadh, gan bheith ag ithe, urlacan, fliuchadh leapa
- Caint dheonach neamhghnáthach faoi dhaltaí nó oidí
- Sealúchas ar iarraidh nó loite
- Iarratas go minic ar airgead nó goid airgid
- Gearradh gan mhíniú nó éadaí loite

Ní cruthú na comharthaí seo iontu féin go bhfuil an dalta faoi leatrom. Má tharlaíonn siad go minic nó i gcomhar lena chéile, is cóir iniúchadh a dhéanamh orthu lena fháil amach cad atá ag cur as don dalta.

Saintréithe in Iompar Bulaíochta

Tugann daltaí difríochtaí i ndaoine eile faoi deara go tapa agus bíonn claonadh ann iompar den tsaghas seo a chleachtadh i leith daoine le difríochtaí. Is iad na daltaí is mó atá i bhfiontar mar íobartaigh ná iad siúd a léiríonn soghontacht agus crá croí. Tá gaol díreach idir troime agus fad an iompair bhulaíochta agus freagra nó géilleadh an dalta don ionsaí ó bhéal, go fisiciúil nó go siceolaíoch.

An Bulaí

Glactar leis i gcoitinne gur iompar foghlamtha é bulaíocht. Léiríonn daltaí a chleachtann bulaíocht dearcadh ionsaitheach mar aon le leibhéal íseal féinsmachta. Ní mhothaíonn siad aon doilíos; áitíonn siad orthu féin go bhfuil an mhí-úsáid tuillte ag an íobartach. Is maith le bulaithe go ndíreofaí aire orthu féin; go minic is maith leo iad féin a chur in iúl do lucht féachana agus baineann siad sult as an toradh a bhíonn lena gcuid iompair. Is cosúil nach bhfuil cumas comhthuisceana iontu le daoine eile. Níl siad feasach faoi, nó is cuma leo mothúcháin an íobartaigh. Ábhar taitnimh do dhaoine eile fós pian a ghearradh.

Samplaí d'Iompraíochtaí Bulaíochta

Iompraíochtaí a bhaineann le gach saghas bulaíocht	<ul style="list-style-type: none">• Ciapadh bunaithe ar cheann ar bith de na naoi bhforas sa reachtaíocht comhionannais m.sh ciapadh gnéasach, bulaíocht homafóbach, bulaíocht chuníocht &rl• Forrántacht fhisiciúil• Damáiste do mhaoin• Leasainmneacha a ghlaoch• Cleithmhagadh• Pictiúir, focail i scríbhinn, nó ábhar eile a tháirgeadh, a thaispeáint nó a scaipeadh atá dírithe ar dhuine eile a imeaglú• Graifítí maslach• Sracadh• Imeaglú• Gothaí maslaitheacha nó gáirsiúla• "Amharc" faoi leith• Cur isteach ar spás pearsanta• Meascán de na cinn a luaitear
Cibearbhulaíocht	<ul style="list-style-type: none">• Tromaíocht: Ráflaí, bréaga nó biadán a scaipeadh chun dochar a dhéanamh do cháil duine eile• Ciapadh: Teachtaireachtaí oilc, suaracha nó gáirsiúla a sheoladh chuig duine go leanúnach• Pearsanú: Teachtaireachtaí maslaitheacha nó forrántacha a phóstáil faoi ainm duine eile• Gríosadh: Úsáid a bhaint as focail gháirsiúla nó ghríosaitheacha chun troid ar líne a spreagadh• Cleasaíocht: Dallamullóg a chur ar dhuine eolas pearsanta a reoinnt agus an t-eolas sin a úsáid ar líne ina dhiaidh sin• Sceitheadh: Eolas nó íomhánna rúnda a phóstáil nó a roinnte

	<ul style="list-style-type: none"> • Leithcheal: Leithcheal a dhéanamh ar dhuine nó ghrúpa ar líne d'aon ghnó • Cíbear-stalcaireacht: Ciapadh agus tomaíocht leanúnach a fhágann go mbíonn eagla a b(h)eatha / s(h)ábháilteachta ar duine • Glao tostach gutháin/gutháin phóca • Glao maslach gutháin/gutháin phóca • Teachtaireacht téacs mhaslach • Teachtaireacht ríomhphoist mhaslach • Cumarsáid mhaslach ar líonraí sóisialta m.sh Facebook/Ask.fm / Twitter / YouTube / Instagram / TikTok nó ar chonsól chluichí • Ráitis / Blaganna / Pictiúir mhaslacha idirlín • Postálacha maslacha ar cineál ar bith teicneolaíochta cumarsáide
<p>Iompraíochtaí bunaithe ar Aitheantas Lena n-áirítear aon cheann de na naoi bhforas idirdhealúcháin a luaitear sa Reachtaíocht um Chomhionannas (inscne lena n-áirítear trasinscne, stádas síbhialta, stádas teaghlaigh, claonadh gnéasach, reiligiúin, aois, míchumas, cine agus toisc gur den Lucht Taistil iad)</p>	
<p>Hómafóbach agus Trasinscine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ráflaí a scaipeadh faoi chlaonadh gnéasach duine • Tathant ar dhuine a bhfuil claonadh gnéasach difriúil aige/aici • Leasainmneacha a ghlaoch m.sh aerach, casta, lúbtha, a úsáidtear chun ciatheamh anuas ar dhuine • Imeaglú fisiciúil nó ionsaí • Bagairtí
<p>Cine, náisiúntacht, cúlra eitneach agus balraíocht de phobal an Lucht Taistil</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Idirdhealú, réamhchlaonadh, ráitis nó maslaí a bhaineann le cine, náisiúntacht, cultúr, aicme shóisialta, creideamh, cúlra, eitneach nó an Lucht Taistil • Leithcheal de bhun aon cheann acu seo thuas
<p>Caidreamhach</p>	<p>Is éard atá i gceist anseo caidrimh a mhí-ionramháil mar bhealach chun bulaíocht a dhéanamh. Ar na hiompraíochtaí tá:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biadán maslach • Leithcheal agus aonrú • Neamhaird • Leithcheal ó ghrúpa • Cairde a bhaint de dhuine • "Bitseáil" • Ráflaí a scaipeadh • Rún a sceitheadh • Caint sách ard le go gcloisfeadh an t-íobartach í • "Amharc" faoi leith • "Nerd" a úsáid le cur isteach ar dhuine
<p>Gnéasach</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ráitis nó tadhall gnéasach míchuí nó gan choinne • Ciapadh
<p>Riachtanais Speisialta Oideachais, Míchumas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leasainmneacha a ghlaoch • Tathant ar dhaoine eile mar gheall ar a míchumas nó riachtanais foghlama • Teach i dtír ar leochaileachtaí daltaí eile agus ar a

	<p>gcumas teoranta bulaíocht a aithint agus iad féin a chosaint</p> <ul style="list-style-type: none">• Teacht i dtír ar leochaileachtaí daltaí eile agus ar a gcumas teoranta cúinsí sóisialta agus leideanna sóisialta a aithint agus iad féin a chosaint• Aithris a dhéanamh ar mhíchumas duine eile• Ceapmagaídh a dhéanamh de dhaoine eile
--	---

Aguisín 4: Seicliosta le haghaidh athbhreithniú bliantúil ar an mbeartas fhrithbhulaíochta agus ar a fheidhmiú

Ní mór don Bhord Bainistíochta (an Bord) athbhreithniú bliantúil a dhéanamh ar bheartas fhrithbhulaíochta na scoile agus ar an tslí ina gcuirtear chun feidhme é. Ní mór an seicliosta seo a leanas a úsáid san athbhreithniú. Áis is ea an seicliosta d'athbhreithniú an bheartais ach ní seicliosta uileghabhálach é. Ní mór na rudaí seo a leanas a chur i gcrích chun an seicliosta a chomhlánú: scrúdú agus athbhreithniú ar anailís chainníochtúil agus ar anailís cháilíochtúil ar eilimintí éagsúla d'fheidhmiú bheartas fhrithbhulaíochta na scoile.

Tá / Níl

An bhfuil beartas fhrithbhulaíochta a ghéilleann go hiomlán do riachtanais <i>Ghnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile</i> glactha ag an mBord go foirmiúil?	
An bhfuil an beartas foilsithe ar shuíomh Gréasáin na scoile agus cóip curtha ar fáil do chumann na dtuismitheoirí?	
An bhfuil an Bord sásta go bhfuil go bhfuil an beartas ar fáil d'fhoireann na scoile (agus foireann nua san áireamh)?	
An bhfuil an Bord sásta go bhfuil dóthain eolais ar an mbeartas agus ar na gnásanna ag foireann na scoile chun iad a chur i bhfeidhm go héifeachtach agus go comhsheasmhach ina gcuid oibre laethúla?	
An bhfuil an Bord sásta go bhfuil dóthain eolais ar an mbeartas ag na daltaí?	
An bhfuil an Bord sásta gur doiciméadaíodh sa bheartas na straitéisí coiscthe agus oideachais a bheidh i bhfeidhm sa scoil?	
An bhfuil an Bord sásta gur cuireadh gach straitéis coiscthe agus oideachais chun feidhme?	
Ar scrúdaíodh a éifeachtaí atá na straitéisí coiscthe agus oideachais atá curtha chun feidhme?	
An bhfuil an Bord sásta go bhfuil na múinteoirí ar fad ag taifeadadh agus ag déileáil le teagmhais bhulaíochta de réir an bheartais?	
An bhfuil an Bord sásta go bhfuair an Bord na tuairiscí achoimre tréimhsiúla ón bPríomhoide agus ar glacadh miontuairiscí maidir leo?	
An bhfuil an Bord sásta gur pléadh a fheabhas atá an scoil ag láimhsiú tuairiscí bulaíochta lena n-áirítear teagmhais bhulaíochta ar déileáladh leo ag céim luath agus nach bhfuil ar áireamh, mar sin, i dtuairisc thréimhsiúil an Phríomhoide?	
An bhfuil an Bord sásta nach bhfuarthas aon ghearán ó thuismitheoirí maidir leis an tslí ina láimhsíonn an scoil teagmhais bhulaíochta?	
An bhfuil an Bord sásta nár thóg tuismitheoir ar bith a páiste amach as an scoil á rá go raibh siad míshásta leis an tslí inar láimhsigh an scoil cás bulaíochta?	
An bhfuil an Bord sásta nach ndearna Ombudsman na Leanáí imscrúdú ar an tslí inar láimhsigh an scoil cás bulaíochta a thionscain nó a thabhairt chun críche?	
An bhfuil an Bord sásta go ndearnadh anailís ar na sonraí a fuarthas ó chásanna a tuairiscíodh don Phríomhoide (leis an teimpléad taifeadta bulaíochta) chun aon cheisteanna, treochoirí nó patrúin in iompar bulaíochta a shainaithint?	

An bhfuil an Bord sásta nár aithníodh aon ghnéithe de bheartas na scoile agus/nó a fheidmiú a dteastaíonn feabhsú breise orthu?	
An bhfuil plan gníomhaíochta i bhfeidhm ag an mBord chun díriú ar aon réimse ina dteastaíonn feabhsú?	

Síniú _____ Dáta _____

Cathaoirleach, an Bord Bainistíochta

Síniú _____ Dáta _____

Príomhoide

Fógra maidir le hathbhreithniú bliantúil an Bhoird Bhainistíochta ar an mbeartas frithbhulaíochta

Chuig: _____

Is mian leis an mBord Bainistíochta i **nGaelscoil Sáirséal** na nithe seo a leanas a chur in iúl duit:

- Tugadh athbhreithniú an Bhoird Bhainistíochta ar bheartas frithbhulaíochta na scoile agus a fheidhmiú chun críche ag cruinniú an Bhoird den _____ [dáta].
- Rinneadh an t-athbhreithniú i gcomhréir leis an seicliosta atá leagtha amach in Aguisín 4 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile*.

Síniú _____ Dáta _____

Cathaoirleach, an Bord Bainistíochta

Síniú _____ Dáta _____

Príomhoide